

СКЛАДОВІ ЧАСТИНИ ТЕХНІКИ МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасна початкова школа повинна створювати всі умови для гармонійного розвитку кожної дитини як особистості. Від учителя, його професійної майстерності, загальної культури, в тому числі й мовленнєвої, значною мірою залежить виховання дітей та успішне розв'язання складних суспільних завдань.

Слову, мовленню у процесі пізнання надавали великого значення Я. А. Коменський, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, ряд інших вітчизняних та зарубіжних педагогів і психологів, як-от: Л. І. Айдарова, Л. О. Варзацька, М. С. Вашуленко, Н. Я. Грипас, А. Б. Добрович, В. Я. Мельничайко, Т. О. Синиця, Н. Ф. Скрипченко, М. Г. Стельмахович, О. Н. Хорошковська та ін.

Культура мовлення має велике соціальне значення, адже вона забезпечує високий рівень мовного спілкування. Ефективне функціонування мови ушляхетнює стосунки між людьми. Через культуру мовлення відбувається вдосконалення самої мови.

Дослідженню складових частин техніки мовлення присвячено ряд публікацій [1; 2; 3; 4; 5].

Культура мовлення вчителя початкових класів є комплексною лінгводидактичною проблемою і передбачає оволодіння:

- технікою мовлення, в т. ч. диханням, дикцією;
- вмінням керувати силою і висотою голосу;
- орфоепічними нормами української мови;
- засобами логіко-емоційної виразності читання і мовлення, в т. ч. всіма різновидами пауз та їх тривалістю, логічними наголосами, мелодичними змінами тону, а також темпом мовлення.

Культура мовлення охоплює також уміння педагога підготуватися до мовленнєвої дії відповідно до характеру мовлення, матеріалу, що опрацьовується з учнями початкових класів, їх психологічних особливостей і можливостей сприймання.

Важливе місце в практичному освоєнні культури усного мовлення посідає техніка мовлення. Вона визначає норми артикуляції звуків, використання відповідних пауз, сили, темпу і тембру голосу як інтонаційних елементів висловлення.

Техніка мовлення – комплекс навичок у мовленнєвому диханні, голосотворенні й дикції, що дає вчителю можливість донести до учнів початкових класів все багатство змісту свого слова. Окрім того, вона забезпечує правильне сприйняття навчального матеріалу, дає змогу ефективно впливати на школярів, сприяє гідній самопрезентації вчителя.

Техніка мовлення складається з таких елементів: дихання, голос, дикція та орфоепія. «Дихання є фізіологічною основою мовлення, голос – головним

інструментом мовця, дикція – це чітке вимовляння звуків, слів, виразів тощо, орфоепія – правильна літературна вимова» [4, с. 226-227].

Володіння технікою мовлення є не тільки елементом культури педагогічної діяльності вчителя, а й передумовою позитивного сприйняття його дітьми, батьками, колегами.

На думку С. І. Дорошенка, «щоб досягти належної техніки мовлення, необхідно:

1) вільно **володіти диханням**, тобто без поспіху заповнювати легені достатньою для проговорювання кількістю повітря, раціонально дозувати його при промовлянні слів, словосполучень і висловлень;

2) уміло **керувати голосом**, забезпечуючи звучне, варійоване висотою, силою, темпом і тембром (забарвленням) говоріння або читання вголос як виду мовленнєвої діяльності;

3) **виробити навички** чіткої, ясної **артикуляції** (тобто роботи мовних органів, спрямованих на творення звуків; інакше кажучи, – дикції) **звуків**;

4) засвоїти і бездоганно **оперувати орфоепічними** (від *орфоепія* – «правильна вимова») **нормами**.

Ці чотири складові частини визначають зміст техніки мовлення і становлять підготовчий етап опанування мовленнєвої культури» [1, с. 13].

Володіння технікою мовлення вчителя початкових класів потребує усвідомлення суті логічного мовлення, знання будови мовленнєвого апарату, особливостей звукотворення, опанування технікою фонаційного дихання, формування артикуляційної вимови, правильної дикції, вміння дотримуватися оптимального темпу і ритму мовлення.

Отже, систематично працювати над технікою власного мовлення – обов'язок кожного вчителя. Високий рівень володіння технікою мовлення передбачає застосування різноманітних прийомів, які сприяють ефективному сприйняттю учнями початкових класів навчальної інформації, а також використання різних засобів педагогічної комунікації в навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел

1. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення / С. І. Дорошенко. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків : «ОВС», 2002. – 144 с.
2. Курило О. Й. Становлення професійної діяльності вчителя: мовно-риторичний аспект / О. Й. Курило, Л. С. Прокопович, Н. Ф. Попович // Міжнародний науковий журнал «Освіта і наука». – Мукачєво-Ченстохова : РВВ МДУ; Академія ім. Я. Длугоша, 2019. – Випуск 1 (26). – С. 125-128.
3. Олійник Г. А. Виразне читання. Основи теорії / Г. А. Олійник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 224 с.
4. Попович Н. Ф. Майстерність сценічного мовлення / Н. Ф. Попович // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 квітня 2017 р.). – Мукачєво : РВВ МДУ, 2017. – С. 226-229.
5. Попович Н. Ф. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів початкових класів / Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в

умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (17-18 травня 2017 р.). – Мукачево : РВВ МДУ, 2017. – С. 121-123.

ЛЮБЧЕНКО І.І.,
КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж ім.Т. Г. Шевченка»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Розвиток системи освіти вимагає від педагогічної науки й практики вивчення і впровадження нових методів навчання і виховання дітей. Відбором, теоретичним осмисленням, класифікацією педагогічних інновацій займається нова галузь педагогічного знання — педагогічна інноватика (лат. *innovatio* — оновлення, зміна). Її прогностичні розвідки, аналіз, оцінки конкретних реалій мають непересічну цінність і для педагогічної практики, особливо для налаштованих на творчість педагогів.

Інноваційні педагогічні технології в сучасній дошкільній освіті – розвиток науки і техніки сприяв появі нових форм навчальної комунікації, новітнім методам розв'язання освітніх завдань. З огляду на це роль вихователя набула нової якості. Він розвиває пізнавальні якості дошкільника, його життєву компетентність у різних соціальних інституціях. Водночас відбувається еволюція змісту, форм і методів навчання, яка спонукає до розробок і впровадження нових новітніх освітніх технологій. Досвід показує, що все нове із часом стає традицією і що традиції утверджують соціум, а новаторами виступають яскраві особистості реформаторського типу. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що традиційна освіта, орієнтована на передавання знань, умінь і навичок, не встигає за темпами їх нарощування. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлюваних ситуаціях, основою яких є інноваційні педагогічні технології. Інноваційні педагогічні технології в педагогіці пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття.

Інноваційні педагогічні технології в системі освіти засвідчують якісно новий етап взаємодії й розвитку науково-педагогічної та педагогічної творчості і процесів застосування її результатів. Складність, багатогранність педагогічної діяльності є чинником, що відкриває простір для багатьох педагогічних технологій, динаміка продукування яких постійно зростає. Широкий спектр, багатоваріантність педагогічних технологій зумовлюють необхідність їх класифікації. Найдосконалішою серед багатьох вважають класифікацію, за якою педагогічні технології згруповано за різноманітними системними та інструментально значущими ознаками.

Ми маємо навчити дитину здобувати нові знання за допомогою мислення та сучасних методів навчання - комп'ютера, телевізора, книг тощо.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>